

СТАНОВИЩЕ¹

от доц. д-р Гергана Падарева-Илиева, ЮЗУ „Неофит Рилски“

(научна длъжност, научна степен, име, фамилия, образователна/научна институция)

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации – Медиен език и стил) с дисертационен труд на тема: „МЕДИЙНАТА ГРАМОТНОСТ: РАЗБИРАНЕ И УПОТРЕБА НА МЕДИЕН ТЕКСТ В ГОРЕН КУРС НА СРЕДНОТО УЧИЛИЩЕ“, представен от Нели Илиева, редовен/задочен/свободен докторант във Факултета по журналистика и масова комуникация с научен ръководител: проф. д. н. Андреана Ефтимова

I. Оценка на качествата на дисертационния текст

Докторант Илиева е избрала изключително актуална и належаща за изследване тема – въпроса за медийната грамотност, употребата на медийни текстове в учебния материал и разбирането на медийните текстове от учениците в горния гимназиален курс.

Дисертацията следва най-общо традиционната структура на такъв вид текст – разделена е условно на две големи части – теоретична и експериментална, увод, заключение, библиография и приложения – общо 234 страници.

В *Увода* ясно е очертан обектът на изследването, както и двете основни цели, които си поставя трудът: от една страна, да представи работата с медийни текстове в гимназиалния етап на средното училище, като по този начин установи до каква степен образователната система използва техните възможности, и от друга страна, да провери как учениците си служат с медийния текст. За постигане на тези цели са начертани шест конкретни задачи. Още тук проличава, че Нели Илиева няма намерение само да оповести резултатите от изследването си в отговор на поставените цели, а да открие неизползваните възможности на медийния текст в образователния процес, като посочи дефицитите в обучението, които пречат на изграждането на медийна грамотност.

Тезата е ясна и на нея вероятно се базира изборът на тема, както и провеждането на самото изследване. Последователност от поставени задачи в изпълнението на посочените цели представляват методите, изложени в *Увода*. По-нататъшният прочит обаче хвърля по-голяма яснота върху приложената методология – например, че експерименталното изследване е проведено чрез анкетни проучвания, чието моделиране е ясно и точно описано.

Докторант Илиева демонстрира задълбоченост, аналитичност, изчерпателност, но същевременно без наличието на разточителност, по отношение на боравенето с източниците си. В теоретичната част на дисертацията си едновременно с представянето на идеи, модели, теории и наблюдения по темата, авторката изяснява важните за изследването си термини. Заявката за интердисциплинарност на дисертационния труд, зададена в *Увода*, съвсем ясно проличава в теоретичната част на труда – с един интересен социално-културологичен поглед върху по-широката тема за медиите и тяхното значение в обществото, конкретизиран в частност до темата за медийната грамотност и обоснован с оглед поставените цели и обекта на изследването. При разглеждането на комуникативните модели проличава още веднъж способността на Илиева да постави в центъра на вниманието не теориите сами по себе си, а обекта и целта на труда.

Втората част на теоретичното изследване се превръща в своеобразна хронология на

¹ Забележка: Текстът в курсив предлага опорни точки за оценка на изследователските резултати. Препоръчителен обем на становището – 2-3 стандартни страници

медийното образование в Европа и Америка от появата на тази идея до днес, но също така и в задълбочен анализ на медийното образование в различните му аспекти. Ценни и ориентирани съвсем пряко към обекта на изследване и целта на дисертацията са и изводите, направени след теоретичните наблюдения. Едновременно с посочените дотук достоинства на теоретичната част не може да се пропусне и фактът, че докторант Илиева умело обосновава своя избор на тема чрез теоретичните трактовки в началото на дисертацията. Частта, посветена на медийния текст, е едно интелигентно, многоаспектно представяне на текста в лингвистичен, комуникативен и социокултурен план, без обаче да се изпуска от поглед основната цел и обект на изследване на дисертационния труд.

В тази част докторант Илиева представя и материала, върху който работи, за да проучи мястото и ролята на медийните текстове в гимназиалния етап на средното образование. Тук става ясно, че тя изследва всичките 27 учебника за учебната 2019/2020 година, одобрени от МОН, като разликата в годините на издаването на някои от тях е повече от 10. По този начин тя ще наблюдава не само моментното състояние в избраната от нея учебна година, а и тенденции в приложението на медийния текст в учебниците, което намирам за изключително уместно. Всъщност трета глава е едно собствено изследване върху голям по обем материал – 27 учебника – на мястото и ролята на медийните текстове в гимназията. В тази част Илиева засяга и много важни въпроси като този за обучението по български език в гимназиалния етап, което доскоро на практика отсъстваше, както и последствията от това отсъствие върху учениците. Частта представлява един критически поглед върху ролята на медийните текстове в обучението в гимназиалния етап особено за формиране на медийна грамотност – функция, която Илиева не открива застъпена в достатъчна степен.

Експерименталната част е съставена от две подчасти, представящи двата експеримента. В първия се провежда анкетно проучване въз основа на пет медийни текста по един и същ проблем. Ясно и точно са формулирани знанията, уменията и компетентностите, върху които ще се съсредоточи изследването, и въз основа на които са очертани четирите основни цели на експеримента. Като изхожда от същите тези умения и компетентности, докторант Илиева определя и обосновава критериите, въз основа на които избира медийните текстове. Тук подробно е представен методът на създаване на анкетните проучвания, самото провеждане на анкетите и броят участници в експериментите. Детайлно са анализирани текстовете с оглед на знанията и уменията на гимназистите, които ще бъдат изследвани чрез анкетите въз основа на тези текстове. Така Нели Илиева нагледно обосновава избора на текстовете. Шестте анкети са представени, като след всеки въпрос са посочени отговорите, дадени от учениците, графично изобразени и анализирани. Резултатите от този първи експеримент са своего рода обосновка за провеждането на втория – изследване на медийната грамотност на учениците чрез медиен текст с висока степен на информативност. И вторият експеримент е представен по подобен модел – обоснован е изборът на текста, описана е методиката. Намирам за подходящо решението да се коментират резултатите от анкетното допитване по групи въпроси след всяка част от анализа на текста. Макар дисертацията да не акцентира върху количествения анализ на резултатите (въпреки че такива са отчетени), тя ясно и конкретно очертава пропуските в медийното (и не само) образование.

Изводите, до които Нели Илиева достига, и заключенията относно медийната грамотност и други знания и компетентности на гимназистите, макар и не неочаквани, се базират на съвестна обработка на материала и анализ на получените данни.

Докторант Илиева демонстрира висока библиографска осведоменост, както и коректно отразяване на цитираните трудове и документи – под линия (което улеснява четенето) и в края на текста. Макар това да би могло да се възприеме като дублиране на библиографската информация, смятам, че най-вече поради множеството цитирани документи в случая този модел е по-скоро удачен.

Текстът е стилистично издържан и проличава висока езикова култура. Не липсват обаче някои технически и отделни езикови и други неточности.

Представеният автореферат съответства на текста на дисертационния труд.

II. Приноси на дисертационното изследване

Определено опитът на Нели Илиева като учител в средното училище е изградил критичния поглед, способността за анализ на настоящата ситуация и ведно с докторантското ѝ обучение, е довел

до това полезно и интересно изследване с приложен характер, в което проличава трезва оценка на наблюденията и резултатите от анкетите.

Важни и с приложен характер са и изводите от наблюденията на авторката относно пропуските в знанията на учениците на базата на отговорите им в анкетните проучвания (например по отношение на овладяването на лексикалните и стилистичните особености на езика – с. 114, и др.).

Направените изводи могат да бъдат използвани от компетентните органи с цел разработване на програми за повишаване на медийната грамотност и коригиране на пропуските по отношение на знанията на учениците в гимназиален етап.

III. Бележки и препоръки

Докторант Илиева сама очертава възможностите за продължение на изследванията по темата в частта *Обхват и граници на изследването* в *Увода* на дисертационния си труд. Действително посочените, останали извън рамките на настоящия труд, задачи биха били чудесно продължение на по-нататъшната изследователска работа по темата. А тя, от своя страна, може да бъде разширена с изследване на медийната грамотност на по-малките ученици в средното училище.

IV. Публикации и участия в научни форуми

В автореферата са посочени 5 публикации (отпечатани или приети за печат в научни трудове). От автобиографията става ясно, че Нели Илиева е участвала в две международни научни конференции по темата на дисертацията и в множество образователни форуми, които също имат отношение към съдържанието на дисертационния труд.

Докторант Илиева отговаря на всички нормативни изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“, както и на минималните национални изисквания.

V. Заключение

Представеният дисертационен труд и научните изследвания ми дават основание убедено да гласувам „за“ присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Нели Илиева.

Дата: 30.08.2022 г.

Рецензент: